

CONFLICTE ÎNGHEȚATE. CONFLICTE PRELUNGITE

FROZEN CONFLICTS. EXTENDED CONFLICTS

Ana-Maria CRISTEA*
Diana-Luiza GULINESCU**

Aspectele conflictelor sunt de multe ori trecute cu vederea: cât de mult costă și care sunt efectele lor asupra societății civile? Provocările sunt pe frontul economic și pe cel al securității. Apariția acestor tipuri de conflicte în diferite zone strategice, în special în zone precum Asia Centrală au tendința să se metamorfozeze de la conflicte înghețate la prelungite și să devină o amenințare la adresa securității regionale, populației, a teritoriilor precum și a securității internaționale. Analizând conflictul din Nagorno-Karabakh am concluzionat ca principalii factori ai acestuia nu sunt economici deoarece zona nu posedă resurse naturale semnificative, nici politici, deoarece poziția geografică nu permite formarea unui stat puternic și viabil. Principalii factori care susțin conflictul fac referință în special la prejudiciile și problemele istorice adânc înrădăcinate.

Cuvinte cheie: factori; provocări; înghețat; Nagorno-Karabakh; securitate; conflict.

Aspects of conflicts are often overlooked: how much do they cost and which are the effects on civil society? Challenges on security and economic fronts. The appearance of this type of conflicts in different strategic areas, especially in areas like Central Asia tend to metamorphose from frozen to extended and to pose a serious threat to the regional security, populations, territory and to international security as a whole. Analyzing Nagorno-Karabakh conflict we concluded that the main triggering facts of this one are not economical, because the area do not have significant natural resources nor politicaly because the geographic position does not allow the creation of a strong and viable state. The main facts that sustain the conflict are referring especially to the prejudices and deputed historical problems.

Keywords: facts; challenges; frozen; Nagorno-Karabakh; security; conflict.

Una dintre marile probleme ale umanității este promovarea păcii și menținerea echilibrului internațional. În paralel cu pacea și securitatea există războiul și insecuritatea, cea mai gravă stare conflictuală fiind războiul. Prevenirea

---

* Masterand, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”; e-mail: a.cristea.m@gmail.com

** Masterand, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”; e-mail: diana.gulinescu@yahoo.com

războaielor, implicit prevenirea conflictelor, asigurarea păcii și cooperarea internațională reprezintă preocupări importante și constante în evoluția societății umane.

Conflictul reprezintă acea situație de ostilitate deschisă ori latentă între două sau mai multe părți. Studiul conflictelor, problemele războiului și cele ale păcii au constituit dintotdeauna un obiect de cercetare pentru școlile de gândire, iar pentru a înțelege importanța și sensul acestora a presupus apelul la discipline adiacente, ca de exemplu: politologia, economia, psihologia, relațiile internaționale, sociologia, știința militară și altele.

Conflictele înghețate nu sunt, în relațiile internaționale o soluție pe termen nedefinit. Ele nu pot fi lăsate neschimbate precum o fotografie sau un cadru de film când se apasă pe butonul telecomenzii politicii mondiale, ci din contră, trebuie luate în discuții și să se găsească leacul bolilor de care aceste conflicte suferă.

Aceste conflicte latente sunt în stare de hibernare, dar la un moment dat, ele pot izbucni, pot ieși din starea latentă și acest lucru ar putea duce la terifierea lumii care merge pe vârful picioarelor, sperând ca acest lucru să nu se întâmple.

În această lucrare, am utilizat atât metode cantitative, cât și calitative. Dintre metodele de cercetare folosite vom sublinia metoda analitică, care ne-a permis realizarea unei sinteze. O altă metodă este cea a analizei istorice, care a determinat examinarea profundă a conflictului din Nagorno-Karabakh, pornind de la primele evenimente declanșatoare ale acestui conflict și încheind cu influența acestui conflict asupra societății civile. O ultimă metodă de cercetare este cea context-analiză, care a fost utilizată pe tot parcursul lucrării, deoarece documentarea a vizat studiarea literaturii de specialitate, ziarelor și a surselor web, pentru a oferi o imagine ante și post declanșării conflictelor.

Ce este conflictul?

În general, conflictul apare ca o formă a interacțiunii umane prin care doi sau mai mulți membri ai unei colectivități intră în dezacord total sau parțial asupra unor probleme. Cu alte cuvinte, conflictul este amestecul intenționat al unui individ, al unui grup sau al unui actor internațional în eforturile de realizare a scopurilor unui alt individ, grup sau actor internațional. Deoarece scopurile celor două părți sunt de cele mai multe ori incompatibile, realizarea scopului de către una din părți face imposibilă realizarea acestuia de către cealaltă parte.

Reputatul analist german, profesorul Ragnar Müller, ne oferă însă un punct de plecare în momentul în care vrem să înțelegem acest concept¹.^[1]

Conflictul este parte fundamentală a vieții, el formează fondul al continuumului; conflicte vor exista întotdeauna și pretutindeni. Întrebarea decisivă este însă dacă aceste conflicte pot fi soluționate sau nu prin folosirea violenței.²

---

¹ Ioan Crăciun, *Prevenirea conflictelor și managementul crizelor*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006, p. 16.

² *Ibidem*.

Care este relația dintre termenii de război, pace, violență, criză și conflict? Chiar dacă de cele mai multe ori aceste concepte sunt studiate și analizate separat, între ele există o relație și această relație este ilustrată în acea redare sistemică a reputatului analist german Ragnar Müller. Studiile analiștilor întâmpină mereu o problemă, mulți dintre ei nu au căzut de acord când începe pacea sau când se termină violența³. Figura 1 demonstrează că este posibilă delimitarea acestor noțiuni în mod corect doar punându-le în relație. În realitate pacea nu înseamnă absența conflictului în sine ci absența manifestării violente a acestuia.

Menținerea păcii și securității în lume a fost, conform Cartei Națiunilor Unite, principalul domeniu al activității ONU, iar după 1945, prin mijloace aflate la dispoziția sa, organizația a reușit să creeze condiții favorabile negocierilor, evitând în acest fel declanșarea unor conflicte care ar fi avut efecte dezastruoase.⁴ Din punctul de vedere al științelor militare, pe același continuum pace-război operează și Centrul Internațional pentru Prevenirea Conflictului⁵. Așa după cum se poate observa în figura numărul 2 [2] gradațiile reprezintă un fel de barometru al păcii și conflictului: pace stabilă, pace instabilă, criză, război, reconstrucție, criză postconflict, reconciliere. Delimitările acelor stadii sunt făcute doar din motive operaționale, demarcațiile dintre ele sunt vagi. Astfel, *criza* este definită ca un nivel al conflictului caracterizat de confruntări tensionate între forțele armate mobilizate, *criza postconflict* îi urmează stadiului de *război*. Trecerea de la un nivel la altul poate fi determinată de următorii factori: intensitatea și numărul nemulțumirilor; percepții și atitudini diferite ale părților unele față de altele; intensitatea emoțională și investițiile psihologice în pozițiile părților; nivelul mobilizării și organizării politice; coeziunea dintre liderii respectivelor părți și membrii grupărilor; densitatea comportamentelor ostile; gradul de amenințare sau de folosire a armelor; numărul susținătorilor fiecărei părți etc.⁶

Metodele și mecanismele de prevenire sau stingere a conflictelor au îmbrăcat diferite forme, în anumite dispute, ONU acționând prin intermediul forțelor de menținere a păcii, echipe de evaluare a situației (trimise de către Consiliul de Securitate sau Adunarea Generală), supravegherea alegerilor electorale, misiuni de îmbunătățire a relațiilor, echipe de mediere și reprezentanți speciali, în alte probleme fiind asigurată dezbateră în plen și un canal pentru diplomație pașnică.⁷

Există o multitudine de clasificări ale conflictelor, acestea fiind făcute în funcție de diferite criterii, dar unul dintre cele mai importante criterii este cel cu privire la statul-națiune. Din acest punct de vedere, conflictele se împart în conflicte interne sau intranaționale și conflicte internaționale.

³ *Ibidem*.

⁴ Dorel Bușe, Doina Mureșan, *Securitate și insecuritate în zona Balcanilor de Vest. Criza interetnică din Federația Iugoslavă*, ed. Centrului Editorial al Armatei, București, 2008, p.91.

⁵ Ioan Crăciun, *op.cit.*, p. 18.

⁶ *Ibidem*, p.19.

⁷ Dorel Bușe, Doina Mureșan, *op.cit.*, p.92.

Conflictele interne

În literatura de specialitate sunt întâlnite sub diferite forme, de exemplu războaie civile, războaie intrastatale, conflicte internaționale și altele, conflictele interne sunt conflictele care au loc pentru schimbarea structurii organizaționale a statului.⁸

Acest fel de conflict a izbucnit mult mai frecvent decât au izbucnit conflictele internaționale. După căderea Cortinei de Fier, aceste conflicte nu au fost în centrul atenției, dar cele de natură religioasă sau naționalistă au creat precedente periculoase sau au afectat statele vecine.

Charta de la Paris pentru o nouă Europă (1990) prevede intervenția armată din partea ONU în caz de catastrofă umanitară apărută în urma unui conflict intern.⁹

Conflictele interne își au izvorul într-o gamă largă de condiții ideologice, demografice, religioase, etnice, economice, social-culturale și politice.¹⁰

Printre sursele conflictelor interne se numără violența internă, naționalismul, mai mult de 95% din statele lumii cuprind în afară de națiunea dominantă și alte grupuri etnice, naționalități ori minorități naționale¹¹. Conflictele interne pot avea cauze ce țin de lider; cauze ce țin de mase; ce țin de clivaje. ¹²Un alt motiv îl reprezintă conflictul etno-național, cele mai multe din revoltele interne și războaiele etnice ce au loc în lume sunt mai puțin generate de motive politice sau economice cât mai ales de animozități etnice în general, cu rădăcini adânci în istoria regiunilor respective¹³, iar o altă cauză a conflictelor interne sunt motive de natură economică.

Conflicte internaționale

Conflictele internaționale sunt acele conflicte care implică mai mulți actori internaționali și depășesc granița unui singur stat. Ele pot fi: bilaterale (între două state), regionale, continentale sau mondiale. De asemenea în literatura de specialitate se mai întâlnesc și următoarele denumiri ale conflictelor internaționale și anume: conflicte armate internaționale, conflicte interstatale și războaie.

Conflictele au loc atunci când actorii interacționează și ajung la dispute asupra unor interese divergente, incompatibile. Conflictele sunt deseori percepute ca o luptă care trebuie câștigată. Ele dezvoltă adesea o dinamică internă care îngreunează, dacă nu chiar exclude, o reglementare pașnică, constructivă și nonviolentă. Adevărata problemă a conflictelor este pericolul permanent ca acestea să escaladeze: pe parcursul acestora se pune din ce în ce mai mult preț pe strategii de dobândire a puterii și pe uzul violenței. Conflictul devine prin urmare din ce în ce mai greu de controlat, până când scapă de sub control, trece pragul

---

⁸ Dorel Bușe, *Managementul crizelor și conflictelor regionale*, Ed. Fundației România de Măine, București, 2006, p. 63.

⁹ Teodor Frunzeti, Dorel Bușe, *Relații Internaționale*, Ed. Universității de Apărare "Carol I", București 2011, p.34.

¹⁰ Dorel Bușe, *op.cit.*, p.63.

¹¹ *Ibidem*, p. 64.

¹² Teodor Frunzeti, Dorel Bușe, *op.cit.*, p.34.

¹³ Dorel Bușe, *op.cit.*, p.64.

violentei, cauzând distrugere și suferință. Conviețuirea este astfel îngreunată, dacă nu chiar imposibilă, pe termen lung.

De-a lungul timpului, fizionomia conflictelor armate s-a modificat ca urmare a inovațiilor în tehnologia militară. După cea de-a doua conflagrație mondială, numărul statelor implicate în războaie majore a scăzut destul de mult, iar conflictele armate s-au restrâns la anumite zone geografice. Totuși, statele nu pot să încredințeze responsabilități de conducere unei instanțe centrale, în afară de cazul în care acea instanță este capabilă să-și protejeze statele pe care le tutează. Cu cât statele din sfera de influență sunt mai puternice și cu cât puterea fiecăruia este percepută ca o amenințare pentru celelalte, cu atât mai mare va trebui să fie puterea asumată la centru. Cu cât mai mare va fi puterea la centru, cu atât motivația statelor de a se angaja într-o luptă menită să o controleze. Statele sunt într-o nesiguranță direct proporțională cu propria lor libertate. Dacă este dorită libertatea, trebuie acceptată insecuritatea.¹⁴ De la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, au fost purtate peste 160 de războaie. Rămâne să ne întrebăm dacă problema limitării și renunțării la violențe nu poate fi rezolvată și dintr-o altă perspectivă decât cea interstatală, dreptul internațional delegitimând uzul de forță, fără ca cineva să facă apel la această delegitimare, din cauza lipsei unei instanțe eficiente care să medieze în conflictele dintre state.

Conflicte înghețate în Caucazul de Sud

După căderea și dezintegrarea URSS, în aproape tot spațiul post-sovietic, s-au revitalizat vulnerabilitățile și amenințările la adresa securității, existente încă din perioada Războiului Rece. Vulnerabilitățile sunt date de sărăcie și politicile publice precare, iar amenințările sunt date de conflictele deja existente între state, neînțelegerile teritoriale, problema asigurării apei și competiția pentru piețe de desfacere a resurselor energetice, care amplifică posibilitatea izbucnirii de noi conflicte cu repercusiuni majore asupra securității regionale.

Situația socio-economică în Caucazul de Sud este, după oricare standard acceptat, nesatisfăcătoare. Conflictele înghețate, nerezolvate până acum, au cimentat o atitudine de provincialism privind politica bazată pe clanuri, a monopolurilor economice și a cartelurilor care subminează comerțul liber și concurența. Emigrația, în special în Rusia, crima organizată, problemele de sănătate publică reprezintă probleme alarmante pentru guvernanți, care subminează statalitatea.

Sub conducerea președintelui Vladimir Putin, Federația Rusă s-a lansat într-un efort constant de re poziționare pe scena internațională. Precizate în 2004, scopurile Moscovei au fost urmărite cu tenacitate în 2005-2007: dreptul la propria sa sferă de influență („vecinătatea apropiată”), egalitatea strategică cu SUA, respingerea unipolarității și promovarea multipolarității (acordurile de cooperare cu China și India, cu ASEAN și

¹⁴ Dorel Bușe, *Centre și raporturi de putere în Relațiile Internaționale în epoca post Război Rece*, Ed. Universității de Apărare „Carol I”, București, 2012, p. 18.

Organizația Conferinței Islamice etc.), ambiția de a edifica un „pol mondial de putere“ și o societate cu o „cale proprie de dezvoltare“, cu valori parțial diferite de modelul occidental, participarea Federației Ruse la soluționarea problemelor cruciale ale lumii (de la dosarul nuclear nord-coreean la cel iranian etc.).¹⁵ Tensiuni s-au manifestat frecvent în relațiile ruso-georgiene și, mai nou, în raporturile ruso-azere. Avanzposturi ale influenței ruse se mențin în Transnistria, Abhazia, Osetia de Sud sau Armenia.¹⁶

Distribuirea puterii și problemele de succesiune la putere sunt la fel, elemente care amenință stabilitatea politică în Caucazul de Sud. Georgia rămâne puternic descentralizată, în Azerbaidjan, clasa politică se confruntă cu provocările date de continuarea manipulării pasiunilor naționaliste privind regiunea Nagorno-Karabakh sau de provocările date de nașterea islamismului politic¹⁷. În Armenia, elita politică, caracterizată de naționalismul alimentat de litigiul Nagorno-Karabakh, devine mai vulnerabilă, datorită scăderii sprijinului popular și nemulțumirilor de ordin socio-economic.

Caucazul de Sud prezintă vulnerabilități care se pot transforma în amenințări reale la adresa securității regionale cu implicații la nivel internațional. Conflictul înghețat din Nagorno-Karabakh destabilizează Caucazul de Sud și poate pune sub semnul întrebării funcționarea rutelor energetice alternative dintre Caspică, Asia Centrală și Occident. De aici și interesul deosebit al Federației Ruse, SUA, UE și NATO pentru soluționarea acestui conflict. În raporturile Rusiei cu marile puteri, UE este tratată cu atenție deosebită, exploatându-se dependența sa de importurile energetice, precum și deosebirile de interese dintre „Vechea și Noua Europă“, UE (cu precădere Germania) lansează strategii proprii de penetrare politico-economică în zonele Mării Negre, a Caucazului, Asiei Centrale, se implică în soluționarea „conflictelor înghețate“.¹⁸ Un compromis definitiv pare însă greu de acceptat de către Armenia și Azerbaidjan, la Baku se exercită, mai ales, presiuni ruse condiționându-se neoficial „neutralitatea pozitivă“ a Moscovei de menținerea Azerbaidjanului în afara oricărui angajament clar și de substanță cu Occidentul.

STUDIU DE CAZ: CONFLICTUL DIN NAGORNO KARABAKH

Scurt Istoric

„Amarnic am plătit pentru această deplinătate a forțelor, amarnic a fost prețul pentru zdrobirea încrederii noastre, o zdrobire care ne reamintește de 9 ianuarie 1905. Noi primii locuitori din Karabakh, apoi locuitorii Armeniei, au înaintat la palatul de iarnă, la piața Lenin în Stepankert și la piața teatrului în Yerevan, convinși că puterea supremă ne va înțelege. Am înaintat cuvinte de adevăr în tărâmul socialismului, în poporul Rusesec, în Perestroika,

¹⁵ Teodor Frunzeti, Vladimir Zodian, *Lumea 2011, Enciclopedie Politică și Militară (Studii Strategice și de Securitate)*, Ed. Centrului Tehnic Editorial al Armatei, București, 2011, p. 538.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Niklas L.P.Swanstrom, *Asia 2018-2028 Development Scenarios*, Institute for Security and Development Policy, V. Finnbodav. 2, Stockholm-Nacka 13130, Sweden, www.isdp.eu, accesat la data de 13.01.2012.

¹⁸ Teodor Frunzeti, Vladimir Zodian, op.cit., p.540.

cu tablouri ale secretarului general al partidului, M.S.Gorbaciov. Dar asupra noastră a fost deschis focul. Focul a fost soluția cea mai nepotrivită a Uniunii Sovietice, minciuni create cu ajutorul informațiilor din mass-media, o propagandă întunecată, care a mărturisit o rea tănuire despre partea Azerbaidjanului. Focul era sângăit (Silvia Kaputikan 1988)".

Regiunea Nagorno-Karabakh a stârnit dispute majore între noile state independente Armenia și Azerbaidjan încă de la primele proclamări ale independenței acestora, în 1917-1918. Disputa și istoria confuză a Karabakhului poate fi observată în propriul nume. Karabakh actualmente este un amalgam de turci și persani. „Kara“ înseamnă negru în turcă și „bao“ înseamnă grădină în persană. Contemporanul final „bakh“ provine de la rusificarea cuvântului „bag“, cuvântul „Nagaro“ înseamnă simplu, munte, în limba rusă. Astfel în numele regiunii pot fi găsite 3 limbi diferite, de fapt limbile celor 3 puteri care au dominat istoria regiunii. Regiunea este numită Artsakh în Armenia și Yugari sau Daqliq în Azerbaidjan. Istoria graniței dintre azeri și armeni este subiectul disputei, în special originea populației și afilierea la un stat. Regiune populată în majoritate de armeni, înconjurată de regiuni majoritar azere, aceasta a fost mărul discordiei între cele două state caucaziene, lucru ce a și condus la prăbușirea lor sub asediul forțelor bolșevice.

Armenia a încercat să anexeze teritoriul cucerind zonele adiacente locuite de azeri, ceea ce a dus la un conflict direct între cele două state emergente. Puterea sovietică a încercat să mențină echilibrul și incertitudinea regională, înființând în 1923 regiunea autonomă omonimă în cadrul R. S. Azerbaidjan, dar și acordând acestei republici enclava Nahicevan situată între R. S. Armeană și Iran.

Ca urmare a slăbirii controlului Moscovei asupra republicilor unionale la sfârșitul anilor '80, în februarie 1988, Consiliul Național din Nagorno-Karabakh, format în majoritate din etnici armeni, a votat unificarea regiunii cu R. S. S. Armeană, acuzând o pretinsă politică de colonizare a etnicilor azeri în regiune. Ca urmare a acestui act au izbucnit violențe etnice între armenii și azerii din regiune, ceea ce a determinat Moscova să acorde autorităților de la Baku puteri sporite pentru a interveni și calma situația. Situația a fost complicată de decizia Sovietului Suprem al R. S. S. Armeană care a hotărât, în 1989, în ședință comună împreună cu Consiliul Național din Nagorno-Karabakh, unificarea acestei regiuni cu Armenia. A urmat un conflict armat între forțele militare emergente ale celor două republici, care au beneficiat de rezervele de armament sovietice abandonate de trupele unionale.

Declararea independenței celor două foste republici sovietice în 1991 a condus la desfășurarea unei conflagrații tipice între două state. Azerbaidjanul deținea la început superioritatea logistică și a efectivelor. Armenia a profitat, însă, de conjunctura favorabilă a formării Comunității Statelor Independente, la care Azerbaidjanul nu a aderat din primul moment, și a aderat la această structură ceea ce i-a permis să solicite trupe CSI de menținere a păcii care au ocupat regiunea Nagorno-Karabakh, permițând avansarea trupelor armene în teritoriul azer.¹⁹

¹⁹ Ibidem.

Războiul 1992-1994

Până la începutul anului 1992, zidul de putere creat de dizolvarea Uniunii Sovietice a dus la pierderea ultimului factor care conținea conflictul. Astfel, cu retragerea anterioară a forțelor sovietice iminente, Karabakhul, a devenit scena episodului cunoscut sub numele de „război full-scară”. Partea armeană, care a pregătit în sine soluționarea conflictului prin mijloace militare, nu pierde niciun moment să acționeze. De la începutul anului, începând cu luna februarie, în satele azere din Malybeili, Karadagly și Agdaban s-au înregistrat peste o sută patruzeci de decese, dintre care nouăzeci și nouă erau civili. Această cucerire a fost primul pas dintr-o serie de atrocități care au urmat în timpul cuceririi armene din Karabakh și din jurul zonelor acestuia.

Șocul Genocidului și influența asupra populației civile

Atacul a fost efectuat în mod ostentativ ca răspuns la focul de artilerie de la capitala Karabakhului la orașul armean Stepanakert, aflându-se la doar șapte kilometri distanță. Cu toate acestea, evenimentele care au urmat au arătat o altă parte a cuceririi. Genocidul a fost victima purificării etnice în cele mai proaste feluri. O mare parte a populației civile a orașului, în număr de șapte mii, înainte de atac a fost mutilată și ucisă, iar cea rămasă a fost forțată să fugă peste munți să se refugieze. Ca și în cele mai multe cazuri de purificare etnică, atrocitățile efectuate de către agresor au servit în dublu scop: forțarea populației să fugă și niciodată să nu se mai întoarcă și, de asemenea, intimidarea altor locuitori din satele vecine să își părăsească locuințele, temându-se de acțiuni similare.

Mortalitățile genocidului sunt dezbătute; armenii, firească, au tendința de a diminua și estima numărul civililor decedați. În plus, surse armenie învinuiesc azerii pentru utilizarea genocidului ca o bază pentru atacurile cu rachete asupra Stepanakert. Mai mult, vina azerilor de utilizarea rezidenților genocidului ca scuturi umane și susținerea că au fost prinși în foc încrucișat, mai degrabă decât masacrați. Alți autori, inclusiv experți în apropierea regiunii pentru poziția armeană, se lansează într-o emoție de apărare cu încărcătură a politicilor din partea armeană de purificare etnică, părând să aibă dificultăți înțelegerea că ambele părți la conflict comit atrocități și că nici una dintre fețe nu este fără vină.²⁰

Un citat din Christopher Walker, autorul mai multor cărți privind Armenia, este elucidat: „Într-o acțiune controversată, armenii au preluat controlul asupra Khojalu în februarie 1992. Acuzațiile de masacru ale populației civile a orașului au fost făcute, dar mai multe evenimente de capturare din jurul său nu au fost raportate pe larg. În primul rând, armenii au avertizat oamenii din Khojalu că aceștia planificau să ia orașul și le-au spus să renunțe. În al doilea rând, la o săptămână după capturarea orașului armenii au invitat azerii să pretindă morții lor. Nici una dintre aceste acțiuni deschise nu este caracteristică unui grup care dorește să realizeze un masacru”²¹. Walker pare să-și apere părerea spunând că de

---

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Christopher Walker, *The Armenian Presence in Mountainous Karabakh*, în John F. Wright, Suzanne Goldenberg și Richard Schofield *Transcaucasian Boundaries*, London: UCL Press, 1996, p. 109.

avertizarea unei populații de o viitoare invazie depinde orice vină pentru atrocitățile comise în viitor. Într-un fel, acest lucru se ridică la ceea ce implică faptul că locuitorii orașului au renunțat într-un mod destul de ciudat de a descrie un refugiu forțat să părăsească țara sa de origine fiind numai vina lor în cazul în care au fost brutalizați. Aceasta, la rândul său, nu este altceva decât o justificare a purificării etnice și cucerire militară de teren. În ceea ce privește al doilea argument efectuat de Walker, trebuie remarcat faptul că genocidul a înregistrat moartea a aproximativ șapte mii de oameni. O săptămână este în mare măsură suficientă pentru a șterge urmele unui masacru. În plus, musulmanii spun că mortul trebuie să fie îngropat în grabă, de preferință în termen de 24 de ore, ca urmare a oricărui organism la care azerii ar fi putut avea acces după masacru, acesta fiind îngropat în termen de o săptămână de la masacru.

Raportul Drepturilor Omului de la Helsinki arată în mod clar implicarea întregii unități a armatei armene din Karabakh pe o bază non-voluntară. Declarațiile prizonierilor de război armeni au confirmat acest lucru. Deși au existat un număr mare de voluntari atât din Armenia, cât și din diasporă în ansamblu, problema implicării trupelor armene este importantă din punct de vedere juridic. În luna mai, orașele Shusha și Lachin s-au cucerit, creând un coridor între Armenia și Karabakh. Până atunci, cele două entități au fost separate printr-o prezență militară azeră în coridorul dintre Karabakh și Armenia, care a îngreunat livrările armenilor pentru a ajunge la Karabakh. Astfel, din punct de vedere logistic, această legătură a fost crucială pentru dezvoltarea viitoare a războiului. De asemenea, din punct de vedere militar și politic, acest eveniment a fost de maximă importanță. Pentru fiecare scop practic, Karabakhul ar fi putut fi acum integrat în Armenia deși din motive politice această integrare este încă negată.

Un buget comun a intrat deja în vigoare pentru cele două entități și în prezent peste 85% din bugetul Karabakhului este furnizat de către guvernul Armeniei. Refuzul reprezentanților armeni pentru a discuta chiar și a renunța la zona Lachin în cadrul negocierilor internaționale arată importanța critică a acestei chestiuni pentru partea armeană. Această dezvoltare a condus la o contra-ofensivă azeră în iunie 1992, care a dus la recuperarea regiunilor Agdere/Mardakert și Shaumian din Nordul Karabakhului. Această contra-ofensivă azeră s-a dovedit a fi de scurtă durată. Armenii, după ce și-au regrupat forțele și au adunat tărie au organizat o ofensivă la scară largă în februarie 1993 care a recucerit multe regiuni ale Agdere, regiunea Mardakert pierdută în iunie 1992, de asemenea și flancul de Est al regiunii Kelbajar a Republicii Azerbaidjanului a fost capturat. Între timp, în Sudul și Estul Karabakhului au început să izbucnească lupte sub formă de dueluri de artilerie și raiduri sporadice. Căderea regiunii Agdere/Mardakert pare să fi fost un eveniment legat de politica internă azeră. Ofensiva din iunie care a adus regiunea înapoi sub controlul Azerbaidjanului a fost locul de acțiune al mai multor armate, mai mult sau mai puțin private. Acestea l-au inclus și pe Surat Husseinov, managerul unei fabrici de textile, care a fost de

acord să investească averea pentru sprijinirea noilor forțe militare formate în Azerbaidjan²². Astfel, a fost numit colonel și a condus formațiunile armatei, care au fost sub controlul său personal mai degrabă decât sub controlul conducerii militare azere. Întrucât aceste forțe diferite, bine organizate de standardele din Azerbaidjan au reușit să cucerească Agdere/Mardakert, ostentativ Husseinov nu a reușit să-și apere spatele împotriva contra-ofensivei armenice din Kelbajar²³.

În martie și aprilie 1993, armenii din Karabakh, au avut o ofensivă majoră, de această dată susținută de către forțele armate ale Republicii Armene. După aceste victorii militare impresionante, armenii au anunțat o încetare a focului la 16 aprilie. Între timp, atenția internațională a crescut și Boris Yeltsin a încercat să poarte discuții tripartite pentru a pune capăt luptelor. În acest timp conflictul a depășit orice previziuni; numărul de azerii strămutați cu forța de la începutul conflictului a fost aproape de un milion și părea din ce în ce mai clar că armenii din Karabakh nu au fost mulțumiți de controlul Nagorno Karabakhului și nici măcar de un coridor cu Armenia. Ceea ce au vrut a fost o cusătură a Nagorno Karabakhului cu Armenia de la Nord la Sud pentru a face un fapt împlinit integrării sale cu Armenia. Mai mult decât atât, ei au reușit să se izoleze de restul Azerbaidjanului printr-un cordon sanitar anterior zonelor azere, care după ce a fost golit de populația civilă a permis armenilor să aibă o zonă tampon spre Azerbaidjan.

Cu toate acestea, o reacție internațională, embrionară, a fost în curs de dezvoltare. Se pare că cei mai mulți actori de pe scena internațională, inclusiv ruși, armenii au crezut că au mers prea departe. În această atmosferă, Consiliului de Securitate al ONU a adoptat Rezoluția 822, care a solicitat retragerea forțelor de ocupație din Kelbajar. Rusia, Statele Unite și Turcia în comun au propus un plan de pace, care a fost acceptat de ambele guverne din Armenia și Azerbaidjan. Cu toate acestea, armenii din Karabakh, au refuzat să accepte orice plan de pace. Acest lucru poate fi interpretat ca un indiciu al controlului guvernului armean asupra aliaților săi din Karabakh.

Conflictul militar armeano-azer, început în anul 1992, nu a putut fi oprit decât în 1994, prin medierea unui acord de încetare a focului și interpunere a unei forțe de menținere a păcii a Comunității Statelor Independente. Începând cu anul 1992, negocierile de pace sunt purtate în cadrul Grupului de la Minsk al CSCE, la acea vreme, format din Rusia, Franța și SUA.

Concluzii

În concluzie, în contrast cu convorbirile oficiale, este larg răspândit și adânc înrădăcinat scepticismul în ambele societăți atât armeană, cât și azeră în soluționarea pașnică a acestui conflict. Modelul de gândire în rândul multor cetățeni obișnuiți este remarcabil. Un argument des auzit este că teritoriile „luate cu sânge” pot fi recuperate „doar cu sânge”. Atitudini privind Nagorno-Karabakh sunt deșănțate și foarte emoționale.

---

²² Thomas Goltz, *Azerbaijan Diary*, M.E Sharpe, Statele Unite ale Americii, 1999, pp. 150-153.

²³ *Ibidem*, pp. 325-328.

Informații despre conflict și procesul de pace sunt adesea transportate într-un extrem de filtrat mod de manipulare, determinând dezinformare și interpretare, adâncă neîncredere față nu numai unul de altul, dar, și de conducerile lor comune. Elitele conducătoare sunt adesea văzute ca interesate de utilizarea conflictului pentru a justifica organele de securitate puternice și a păstra puterea, mai degrabă decât să încerce o pace care corespunde cu interesele naționale autentice.

Factorii care au generat criza și care, totodată, o alimentează nu sunt nici de natură economică, zona neposedând resurse naturale semnificative, nici de natură politică, deoarece așezarea geografică nu permite organizarea unui stat viabil și puternic. Acești factori țin mai mult de mentalități și psihofixații istorice, de prejudecăți și stereotipuri negative în ceea ce privește imaginea *Celuilalt*. Conflictul din Nagorno-Karabakh a reprezentat primul război etnic care a erupt în fostul spațiu al URSS ca urmare a cererilor din partea populației armene, aflate pe teritoriul Azerbaidjanului, de revendicare teritorială către altă republică din URSS, Armenia.

O altă concluzie este faptul că Nagorno-Karabakh reprezintă teritoriul cu cele mai grave litigii dintre conflictele Caucazului de Sud. Din cauza acestui conflict, Armenia și Azerbaidjanul nu au nici un fel de relații diplomatice, iar între ele există o zonă tampon de 200 de kilometri lungime. Totodată, frontiera Turciei cu Armenia este închisă, căile ferate sunt de asemenea închise, iar construcția unor noi conducte de petrol la Marea Caspică ocolește Armenia. În prezent, în regiunea disputată, Nagorno-Karabakh, se derulează construcția unei entități statale cu structuri politice de conducere proprii, majoritatea factorilor de decizie din provincie susținând necesitatea independenței totale față de Azerbaidjan.

Conflictul armeano-azer privind regiunea Nagorno-Karabakh este întreținut de lipsa de concesi din partea ambelor părți, armene și azere, dar și de lipsa unui oarecare compromis dintre statele care stau în spatele Armeniei și Azerbaidjanului, Rusia și, respectiv Turcia.

În ultimii doi ani, părțile implicate în conflict s-au întâlnit de șapte ori la masa tratativelor în prezența Moscovei, însă fără succes. În 24 iunie 2011, în urma summitului Azerbaidjanului, miniștrii de externe ai țărilor implicate în conflict s-au întâlnit la Moscova, nici la acest summit nu a avut loc un progres semnificativ în ceea ce privește rezolvarea situației din Nagorno-Karabakh. La sfârșitul negocierilor, Baku și Erevan s-au acuzat reciproc că împiedică realizarea acordurilor încheiate, iar președintele Azerbaidjanului, Ilham Aliev, a promis că va elibera Karabahul de Munte cu orice mijloace, chiar și cele militare.²⁴

²⁴ <http://romanian.ruvr.ru/2011/07/07/52906122.html>, „Baku și Erevan prezintă noi propuneri în privința Karabahului de Munte”, accesat la data de 13.01.2012.

BIBLIOGRAFIE

Lucrări de specialitate

- Bușe Dorel, *Managementul crizelor și conflictelor regionale*, Editura Fundației România de Măine, București, 2006.
- Bușe Dorel, *Centre și raporturi de putere în Relațiile Internaționale în epoca post Război Rece*, Editura Universității de Apărare "Carol I", București, 2012.
- Bușe Dorel, Mureșan Doina, *Securitate și insecuritate în zona Balcanilor de Vest. Criza interetnică din Federația Iugoslavă*, Editura Centrului Editorial al Armatei, București, 2008.
- Crăciun Ioan, *Prevenirea conflictelor și managementul crizelor*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.
- Dardykin S. and R. Lynev, *Izvestiya, Current Digest of the Soviet Press*, vol. XL nr. 13, 24 martie 1988.
- Frunzeti Teodor, Bușe Dorel, *Relații Internaționale*, Editura Universității de Apărare "Carol I", București, 2011.
- Frunzeti Teodor, Zodian Vladimir, *Lumea 2011, Enciclopedie Politică și Militară (Studii Strategice și de Securitate)*, Editura Centrului Tehnic Editorial al Armatei, București, 2011.
- Goltz Thomas, *Azerbaijan Diary*, M.E. Sharpe, SUA, 1999.
- Swanstrom Niklas L.P., *Asia 2018-2028 Development Scenarios*, Institute for Security and Development Policy, V. Finnbodav. 2, Stockholm-Nacka 13130, Sweden.
- Walker Christopher, *The Armenian Presence in Mountainous Karabakh, Transcaucasian Boundaries*, Editura London: UCL Press, 1996.

Surse web

- www.isdp.eu
- <http://www.araratonline.com>
- <http://romanian.ruvr.ru>
- <http://dadalos.org>
- <http://www.caii-dc.com>

ANEXE

Figura 1

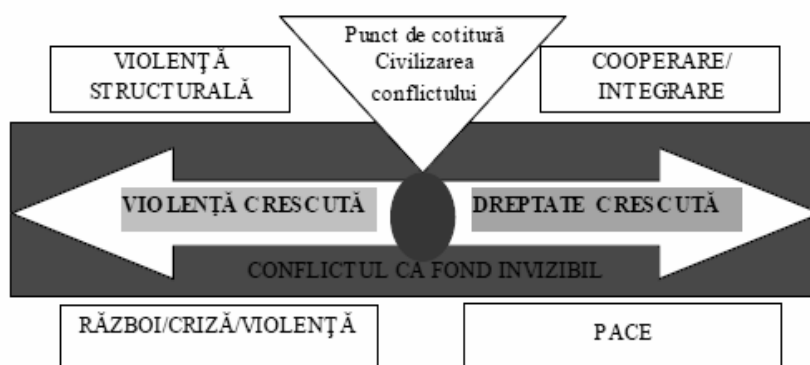

Fig. 1. Continuunul pace – război

Sursa: http://www.dadalos.org/frieden_rom/grundkurs_2/frieden.htm

Figura 2

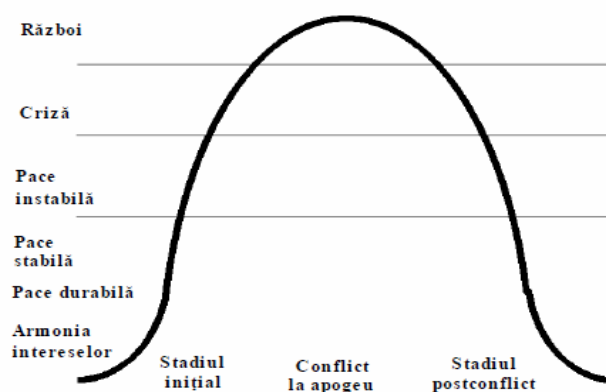

Fig. 2. Stadiile de evoluție a continuumului pace – război

Sursa: <http://www.caui-dc.com>

